

Д. А. Антонюк, А. О. Двігун

Інтеграція інфраструктури підприємництва регіонів України та країн ЄС

Проаналізовано перспективи інтеграції інфраструктури підприємництва регіонів України з країнами ЄС, що дозволяє мінімізувати значну частину транзакційних витрат при здійсненні міжнародних операцій суб'єктами бізнесу. Запропоновано організаційний механізм інтеграції елементів регіональної інфраструктури підприємництва, її моделі, форми та інструменти.

Ключові слова: інфраструктура підприємництва регіону, інтеграція інфраструктури підприємництва, бізнес-середовище регіону, євро-інтеграція.

Актуальність дослідження. Інтеграційні процеси стали невід'ємним елементом системи міжнародних відносин у політичній, економічній, освітній, інформаційній та інших сферах людської діяльності. Обраний Україною шлях європейської інтеграції, штучні торгові бар'єри з боку країн Митного Союзу призводять до необхідності розширення ринків збуту (до країн ЄС, Сходу, Африки), особливо підприємств східних регіонів, створення умов для пошуку торгових партнерів, участі в міжнародних коопераційних ланцюгах, захисту інтересів бізнесу тощо. Це може бути досягнуто завдяки наявності розвиненої інституціональної інфраструктури міжнародного співробітництва (інформаційних і контактних центрів, коопераційних бюро), а також створенню інтеграційних інститутів інфраструктури підприємництва в регіонах України. Сьогодні вже функціонують двосторонні торгові палати (українсько-французька, українсько-угорська, українсько-італійська, американська тощо), працюють представники економік країн ЄС, Японії, Китаю, Туреччини, діють міжнародні агенції і коопераційні бюро. Проте підтримка бізнесу у питаннях співробітництва з торговими партнерами з інших країн залишається недостатньою. Це свідчить про інституційну недосконалість інфраструктури підприємництва в регіонах, необхідність імплементації інноваційних нормативних інститутів і розширення мережі інформаційно-комунікаційних і бізнесових інституцій міжнародної співпраці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів інтеграційних процесів присвячені праці політичної, економічної, освітньої й інформаційної спрямованості. Питання економічної інтеграції розглянуті

© Д. А. Антонюк, А. О. Двігун, 2014.

в роботах таких науковців, як І. Бураковський, І. Гурова, Н. Грущинська, Р. Лоуренс, В. Маштабей, А. Михайлушкін, А. Мокій, Г. Немиря, О. Павлюк, Я. Тінберген, В. Харламова, В. Шевчук, М. Шифф, О. Шумило та ін. [1; 2]. Дослідженню проблем регіоналізації, удосконаленню інституціонального забезпечення регіонального розвитку України та міжрегіонального співробітництва займаються такі провідні вітчизняні вчені О. Амосов, О. Амоша, С. Біла, З. Варналій, В. Воротін, В. Дергачов, Я. Жаліло, А. Мельник, Г. Мостовий. Разом із тим, теоретичні аспекти інтеграції інститутів інфраструктури підприємництва регіонів розглянуті повною мірою ще не були.

Мета статті. Дослідити можливості інтеграції інфраструктури підприємництва регіонів України та країн ЄС, визначити передумови, запропонувати організаційний механізм, форми й інструменти інтеграції інфраструктури підприємництва регіонів.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо необхідність інтеграції інфраструктури підприємництва регіонів з точки зору інституціонального підходу. При укладанні угод суб'єкти підприємницької діяльності враховують як вигоди, так і трансакційні витрати. Величина останніх при здійсненні міжнародних операцій є досить високою через існування штучно створених обмежень у вигляді тарифних і нетарифних бар'єрів, квот, інших форм захисту внутрішніх ринків, витрат на валютні операції і, найголовніше, – через різницю у формальних і неформальних інститутах країн, завдяки чому суб'єкти господарювання вимушені інвестувати ресурси у збирання інформації та освоєння нових правил торгівлі [3, с. 21; 4]. Завдяки економічній інтеграції ринків мінімізується значна частина трансакційних витрат, однак останні (збирання інформації, освоєння нових правил торгівлі, витрати виходу на ринок, величина яких може досягати 50-70% вартості угоди) можливо зменшити завдяки інтеграції інфраструктури підприємництва регіонів України з країнами-потенційними партнерами.

Кооперація елементів інституціональної інфраструктури підприємництва різних країн у міжнародні інтегровані інституції зменшує трансакційні витрати на міжнародні угоди, що значно збільшує можливості бізнесу для розвитку торговельних зв'язків. Ефективність функціонування таких інтеграційних утворень залежить як від специфіки та структури інституту, так і від ступеня та можливості консолідації інтересів бізнесу країн і регіонів, що входять до цього утворення.

Однією з найважливіших особливостей інституціональної інтеграції інфраструктури підприємництва є те, що «інтегруючою силою» є не лише і не стільки державні інституції, які створюють мережу формальних угод

і інститутів, а більше недержавні гравці: асоціації, союзи, інформаційні центри, неформальні торговельні мережі та недержавні джерела норм і правил. Адже ефективність діяльності таких об'єднань є значно більшою через взаємну зацікавленість усіх елементів процесу: підприємницького середовища з одної та іншої (чи інших) країн (регіонів) – через мінімізацію трансакційних витрат на пошук партнерів і реалізацію угоди, інтегруючої інституції чи інституту – через отримання сплати за реалізацію угоди.

Такі елементи інфраструктури підприємництва регіонів необхідно розглядати як організації, які створюють умови для інтеграції бізнесу двох або більше країн, виступаючи національними чи регіональними об'єктами інфраструктури підприємництва, так і в ролі інфраструктурних елементів, сформованих за рахунок інтеграційних процесів. Відповідно до цього, дискусійним постає питання першопричини появи інфраструктури підприємництва регіону, коли її розвиток призводить до активізації підприємницької діяльності всередині країни і за її межами, чи підприємницька діяльність створює умови для формування та модернізації нових елементів інфраструктури. З одного боку, встановлення та розширення міжнародних торговельних зв'язків нині є неможливим без функціонування елементів інформаційно-консультаційної (інструментів інтернет-комунікацій) та інтернет-торгівлі, інформаційних агенцій, кооперативних бюро), фінансово-кредитної інфраструктури (банківські та небанківські установи, страхові компанії, інвестиційні фонди), інфраструктури просування та передачі продукції (оптових ринків, бірж, аукціонів, виставково-ярмаркових заходів, кооперативних зустрічей), тобто підприємництво є першопричиною. З іншого боку, елементи інноваційної інфраструктури (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні фонди) сприяють створенню нових суб'єктів підприємницької діяльності, у тому числі для реалізації міжрегіональних і міжнародних проектів. Проміжну позицію, на нашу думку, займають елементи експертно-технічної інфраструктури (суб'єкти оціночної діяльності, митні брокери, логістичні компанії, експертні організації, що займаються інжинірингом, геологією, геодезією, технічними випробуваннями, підбором персоналу, охоронною діяльністю тощо), які супроводжують торгові операції і створюють умови для появи нових суб'єктів підприємницької діяльності.

Незалежно від цього інтеграція інфраструктури підприємництва можлива за наявності спільних інтересів у бізнес-середовищах регіонів двох або більше країн, інституціональної бази (інтеграції наявних елементів інфраструктури чи створення нового інтеграційного елемента інфраструктури підприємництва) та наявності ініціатора (фізичної або юридичної особи) (рис. 1).

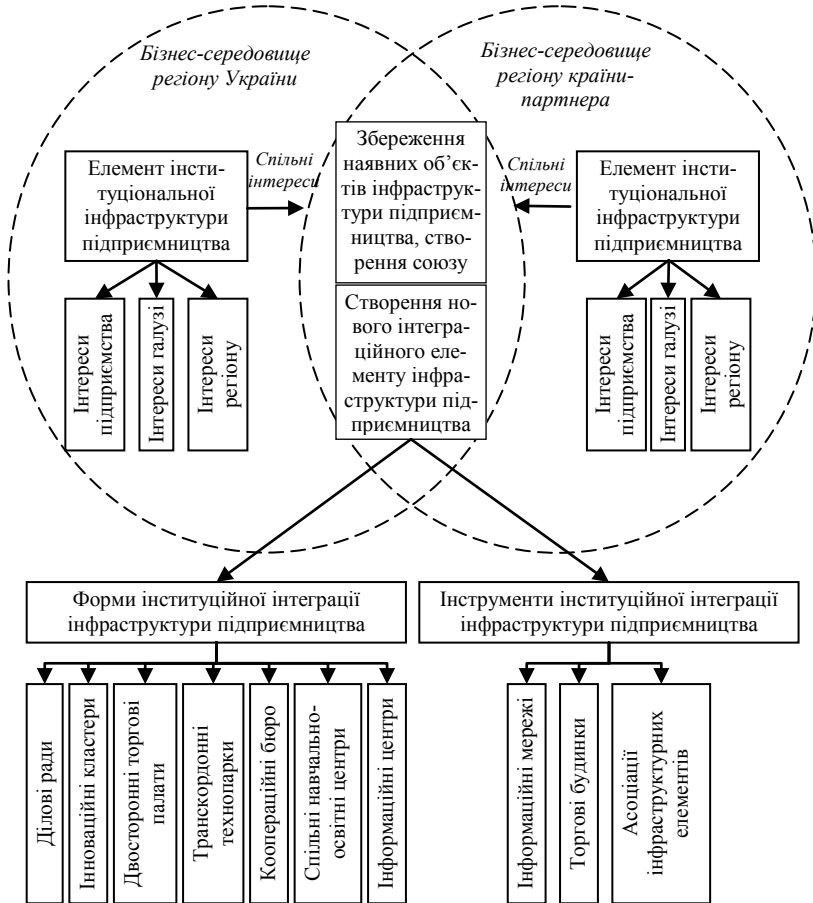

Рис. 1. Структурна схема інтеграції елементів інфраструктури підприємництва регіонів

Незалежно від типу інфраструктурного елемента доцільно виділити різновиди інтеграції інфраструктури підприємництва регіонів: односторонні (рис. 2, а), обоюльні (рис. 2, б), мережеві (рис. 2, в) та вищого рівня (рис. 2, г). Одностороння модель передбачає зацікавленість однієї зі сторін інтеграційного об'єднання, з боку якої концентрується відповідна бізнес-група, яка бере на себе зобов'язання щодо організаційної і фінансової підтримки інфраструктурного елемента. На відміну від цього, обоюбна модель передбачає спільну зацікавленість підприємницького середовища

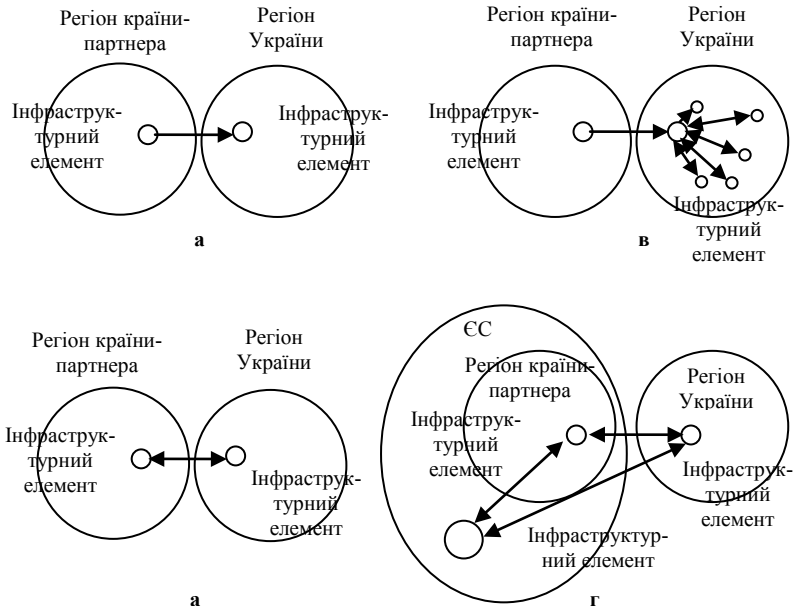

Рис. 2. Схематичне зображення моделей інтеграції інфраструктури підприємництва регіонів: а) одностороння; б) обопільна; в) мережева; г) вищого рівня

регіонів обох країн. Мережева структура має на меті залучити до роботи подібні інфраструктурні елементи з інших міст чи регіонів країни, а модель високого рівня передбачає інтеграцію інфраструктурних елементів, які вже входять до складу інтегрованого об'єднання, наприклад у межах ЄС.

До функціоналу інтеграційних елементів інфраструктури підприємництва регіонів належать:

- інформаційний обмін з питань торгівлі товарами та послугами – одна з найпоширеніших функцій інфраструктурних елементів, яка спрямована на інформаційне супроводження зовнішньоекономічної діяльності в частині аналізу певних ринків, конкурентного середовища, інформування щодо правил торгівлі в країні, організація зустрічей, коопераційних бірж тощо;
- сприяння формуванню коопераційних зв'язків – діяльність, метою якої є забезпечення участі в певному виробничому ланцюзі;

- забезпечення представницької функції – представлення інтересів компанії на ринку певної країни під егідою інфраструктурного елемента;
- захист і лобіювання інтересів бізнесу за рахунок участі в об'єднаннях інфраструктурних елементів (наприклад бізнес-асоціацій), самостійного представлення та лобіювання позицій бізнесу.

Розглянемо деякі форми інституційної інтеграції інфраструктури підприємництва, які зможуть позитивно вирішити поставлену проблему.

1. Ділові ради – добровільні неполітичні громадські об'єднання, форма двостороннього економічного співробітництва, що сприяє розвитку підприємництва, просуванню українських товарів і послуг на ринки зарубіжних країн. Ділові ради виступають у ролі консультативно-дорадчих органів, які виявляють проблеми, що перешкоджають розвитку міжнародного економічного співробітництва, сприяють налагодженню ділових зв'язків, служать місцем зустрічі підприємців України й відповідних країн. Нині створено понад 30 спільних ділових рад з партнерськими організаціями багатьох країн світу. Основний їх недолік – незначний масштаб діяльності та концентрація на вирішенні проблем вузького кола підприємців.

2. Двосторонні торгові палати – неурядові ініціативи, засновані на членській системі, метою яких є сприяння торговельній і інвестиційній діяльності між регіонами України та інших країн. В Україні функціонують: Канадсько-українська торгова палата, Американська торгова палата в Україні, угорсько-українська торгово-промислова палата, Торгово-промислова палата Італії в Україні, Французько-українська торгова палата, Польсько-українська господарча палата, Спільна українсько-чеська змішана торгова палата тощо.

3. Коопераційні бюро – спільні проекти, які розвивають і поглиблюють торговельні контакти між підприємствами з України та партнерами з інших країн. Відомі Українсько-німецьке бюро ZIEL, Українсько-німецьке коопераційне бюро (м. Запоріжжя), Українсько-французьке коопераційне бюро (м. Дніпропетровськ) тощо.

4. Спільні навчально-освітні центри.

5. Інноваційні кластери та транскордонні технопарки.

Висновки. Інтеграція елементів інфраструктури підприємництва регіонів України з країнами ЄС збільшує можливості бізнесу для розвитку торговельних, коопераційних і інформаційних зв'язків. Ефективність функціонування таких інтеграційних утворень залежить як від специфіки та структури інституту, так і від ступеня та можливості консолідації інте-

ресів бізнесу країн, що входять до цього утворення. Цей напрям потребує подальшого детального дослідження.

Список використаних джерел

1. Економіка зарубіжних країн : підручник / А. С. Філіпенко, В. А. Вергун, І. В. Бураківський та ін. – 2-ге вид. – К. : Либідь, 1998. – 416 с.
2. Мокій А. І. Регіонально-секторна модель зовнішньоекономічної інтеграції: передумови і стратегія реалізації / А. І. Мокій. – Львів : Коопосвіта, 1999. – 346 с.
3. Либман А. Модели экономической интеграции: мировой и постсоветский опыт [Электронный ресурс] / А. Либман // Munich Personal RePEc Archive. – Paper No. 19434. – 2009. – Режим доступа : <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/19434>
4. Haas E. B., Schmitter P. C. Economics and Differential Patterns of Political Integration // International Organization. – 1964. – Vol. XVIII, no. 4, pp. 705-737. – Cambridge, MA USA: The MIT Press. Retrieved from <http://maihold.org/mediapool/113/1132142/data/Haas-Schmitter.pdf>

Antonyuk D. A., Dvihun A. O. Integration of business infrastructure of Ukraine regions and the EU.

This paper analyzes the prospects of integration regional business infrastructure of Ukraine with the EU, which minimizes a significant part of the transaction costs in international operations business entities. The organizational mechanism for integrating elements of the regional business infrastructure, models, forms and tools are proposed.

Keywords: regional business infrastructure, integration of business infrastructure, regional business environment, European integration.

Антонюк Д. А., Двігун А. А. Интеграция инфраструктуры предпринимательства регионов Украины и стран ЕС.

Проанализированы перспективы интеграции инфраструктуры предпринимательства регионов Украины со странами ЕС, которая позволяет минимизировать значительную часть трансакционных издержек при осуществлении международных операций субъектами бизнеса. Предложен организационный механизм интеграции элементов региональной инфраструктуры предпринимательства, ее модели, формы и инструменты.

Ключевые слова: инфраструктура предпринимательства региона, интеграция инфраструктуры предпринимательства, бизнес-среда региона, евроинтеграция.